

Provincie Noord-Brabant
College van Gedeputeerde Staten
T.a.v. de heer J. van der Wijst
Postbus 90151
5200 MC 's-HERTOGENBOSCH

Datum: 20 december 2016 Kenmerk: 10010 Onderwerp: Advies inzake project N279 Veghel Asten

Geacht College,

Graag komen wij tegemoet aan uw verzoek om te adviseren over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) die u hebt opgesteld over het project N279 Veghel-Asten.

De Provinciale Raad voor de Leefomgeving (PRL) heeft een wettelijke rol in het adviseren over MER-projecten in de provincie Noord-Brabant. De PRL adviseert:

- over dit MER project omdat het in de regio Zuid-Oost Brabant regionaal grote consequenties heeft voor de leefomgeving o.a. ruimtelijk, milieukundig en sociaal;
- vanuit haar eigen kennis en netwerken en betreft hierbij ook de twee andere domeinen van BrabantAdvies via de adviesraden, de Provinciale Raad Gezondheid en SER Brabant;
- op hoofdlijnen vanuit een Brabantse scope. Zij kijkt hierbij breder dan alleen naar de milieueffecten;
- en gaat daarbij niet in op de punten die voldoende aan de orde komen in het advies van de landelijke Commissie MER.

Tegen deze achtergrond brengen wij u de volgende punten onder de aandacht:

1 Consistentie

De aanpassing van de N279 is onderdeel van een totaal pakket dat moet zorgen voor een betere bereikbaarheid van Zuid-Nederland. Het is een uitwerking van de voornemens van uw college. In het Bestuursakkoord staat hierover: "We verbeteren de bereikbaarheid in Zuidoost-Brabant met een focus op de A58/A67 en N279"¹.

2 Breder bereik

Bekijk hoe dit project kan bijdragen aan ander beleid van de provincie c.q. wensen en behoeften van deze regio. Denk bv aan het aanleggen van ecologische en recreatieve verbindingen en aan het anticiperen op de hydrologische problemen (zoals in juni dit jaar) mede als gevolg van klimaatverandering. Naar burgers en bedrijven kan het verbinden van deze vraagstukken met de aanpassing van de N279 een kwaliteitsimpuls geven aan het gebied. Verder wijzen wij u op de actuele discussie rond Dierdonk en Bakel over de uitbreiding van veebedrijven en de onrust die dit teweeg brengt bij (mogelijk dezelfde) omwonenden vanwege de relatie met gezondheid.

¹ Zie het Bestuursakkoord 2015 – 2019 "Beweging in Brabant" van provincie Noord-Brabant, pagina 41..

3 Ruimtelijk: dilemma mobiliteit en sluipverkeer

Bij het traject N279 Veghel –Asten komt de discussie naar voren of het voldoende is alleen de optie 2x 1 uit te werken en niet ook de optie 2x2. Als Raad willen we ons daarover niet uitspreken. Het doel is dat het verkeer veilig en goed doorstroomt, de leefbaarheid verbetert, de verkeersveiligheid vergroot en het sluipverkeer vermindert. Het is goed om Smart Mobility en Intelligente TransportSystemen (ITS) zo'n prominente plek te geven. Zet daarbij ook concreet in op verbetering van fietsverbindingen en openbaar vervoer. De verwachtingen over het rendement van investeren in Smart Mobility zijn hoog. Die zijn nog niet door ervaringen in de praktijk onderbouwd. Wij bevelen aan nog duidelijker te maken op welke gronden straks gekozen kan worden voor 2x1 en dat dit het uitwerken van de optie 2x2 niet nodig maakt.

Geef aandacht aan de problematiek van het sluipverkeer zoals de route vanuit de A67 dwars door Ommel en het natuurgebied over het bedrijventerrein BZOB in Helmond richting Eindhoven. De dagelijkse files op de A67 en A2 in en rond Eindhoven leggen druk op de alternatieve routes. Wat gaat de aanpassing van het traject Veghel-Asten hiervoor betekenen?

4 Bestuurlijk

De PRL is benieuwd hoe de provincie in overleg met betreffende gemeenten en belanghebbenden in de verschillende deelgebieden komt tot de keuze voor de verschillende omleidingen. Welke punten zijn van belang bij die afweging. Hoe zwaar geldt dan het principe "de minste belasting voor bewoners"? Zorg voor een duidelijk beoordelingskader zodat dit voor de gemeenten en burgers vooraf helder is.

5 Burgerparticipatie

Werk als provincie en gemeenten samen om burgers voor zover mogelijk verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen leefomgeving. Betrek ze bij het ontwerpen van de aanpassingen van het traject. Zorg in dat proces voor gelijkwaardigheid, duidelijke verwachtingen en een eerlijk speelveld met open communicatie. Neem daarbij kennis van een recente studie waarbij voorgesteld wordt vergelijkbaar als beginselen van behoorlijk bestuur aan uitgangspunten voor behoorlijk handelen te werken².

6 Milieu en gezondheid

Zorg voor het integraal in beeld brengen van de milieu- en gezondheidseffecten van de verschillende varianten /situaties . Op deze manier kan er naar de samenhang en de cumulatie van meerdere risicobronnen en – factoren gekeken worden.

Daarnaast kunnen omwonenden het gevoel hebben dat hun leefomgevingskwaliteit met name in het geval van de voorgestelde omleidingen afneemt, dat ze erop achteruit gaan, ze kunnen bang zijn voor effecten op de gezondheid en voor vermindering van de waarde van hun woning of zich onvoldoende betrokken voelen bij het proces. Geef in het proces ruimte voor evt. zorgen van mensen. Frustratie, boosheid en andere emoties vragen om erkenning. Mensen hebben moeite lasten te accepteren die voor anderen baten opleveren. Bij bepaalde personen kan dit gevoel leiden tot gezondheidsklachten of deze verergeren, zoals depressie, hoofdpijn of hoge bloeddruk. Neem hierbij ook kennis van de inzichten uit studie naar gezondheidsaspecten bij omgevingsbeleid, risico communicatie en risico- en voordeelperceptie (zie bijlage).

² In een studie van Tilburg University, ERAC en Pontifax, zijn aan de hand van zeven Brabantse casestudies inzichten verzameld hoe de samenwerking tussen burgers, bedrijven en overheid kan verbeteren bij projecten in de fysieke leefomgeving zie rapport "Behoorlijk handelen voor de Brabantse leefomgeving" <https://www.tilburguniversity.edu/research/institutes-and-research-groups/tireg/research/projects/reforming/>

7 Landschap

Voorkom bij de omleidingsroutes en andere ruimtelijke ingrepen zoveel mogelijk aantasting van het landschap. Zorg bij die ingrepen voor een landschappelijke inpassing die aansluit bij de karakteristieken en mogelijkheden van de verschillende landschapstypen in het gebied, vlakbij het kanaal en de zandgebieden verderop.

8 Economie

Zorg bij de uitvoering van de verbeteringen voor betrokkenheid van de regionale en lokale economie. Laat zo mogelijk lokale (MKB-) bedrijven deelnemen aan o.a. bouw en aanleg. Bekijk ook de mogelijkheid om hierbij mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (social return) te betrekken.

9 Communicatie

De PRL heeft geconstateerd dat er reeds op verschillende wijze is gecommuniceerd zoals via Informatiebijeenkomsten. Ga daar systematisch mee door.

Op het niveau van betrokkenheid van burgers, bedrijven en andere stakeholders: Blijf de dialoog aangaan met burgers. Laat ze meedenken in oplossingen of alternatieven. Benoem risico's en onzekerheden. Ben open en eerlijk in de onzekerheden die er nog zijn over bijvoorbeeld risico's. Vertel burgers wat de verbetering van het traject concreet betekent voor hun leefomgeving. Het creëren van besef van urgentie draagt bij aan een groter maatschappelijk draagvlak in de streek. Maak in dit verband duidelijk wat het niet doorgaan van de aanpassing betekent voor de doorstroming en de leefbaarheid van het gebied. Waak voor te technische informatie en technische discussies. Zorgen van burgers worden vaak technisch weerlegd of beantwoord en dit kan in de praktijk averechts werken. Ga de dialoog aan over concrete dingen, zoals de waarde van onroerend goed, maar ook gezondheid en milieu.

Op het niveau van het de MER: MER procedures komen als complex over en zijn slechts voor insiders bekend. Maak daarom in de communicatie de betekenis van MER procedures met o.m. de inhoud van de adviezen in relatie tot geheel van besluitvorming duidelijk.

10 Monitor

Het is van belang regelmatig de stand van zaken van het proces in beeld te brengen. Monitor daarbij o.a. de verschillende aspecten (procesmatig en zakelijk) van burgertevredenheid en de betrokkenheid van het regionaal bedrijfsleven.

Met vriendelijke groet,

Pieter van Geel,

voorzitter Provinciale Raad voor de Leefomgeving

namens College van Overleg BrabantAdvies

Bijlage bij Advies Provinciale Raad voor de Leefomgeving NRD N279 Veghel-Asten

Gezondheid in omgevingsbeleid

De provincie Noord-Brabant dient zich als bevoegd gezag op diverse terreinen van de fysieke omgeving op te werpen als hoeder van de gezondheid van de inwoners van Brabant. Samen met gemeenten, het bedrijfsleven, wetenschappers en maatschappelijke partners kan zij gezondheidsrisico's en -kansen signaleren, verbeteringen agenderen en acties stimuleren op lokaal, regionaal en provinciaal niveau. Als gebiedsregisseur is de provincie bij uitstek de geschikte partij om anderen bij elkaar te brengen en als vliegwiel te fungeren voor het leggen van nieuwe verbindingen. Bij deze processen dienen in een vroeg stadium de zorgen, emoties en percepties van de burger te worden betrokken. Burgers moeten in een vroeg stadium worden geïnformeerd over gezondheidsrisico's in hun omgeving. Dan kunnen zij zelf ook kritisch meedenken over een schone en gezonde leefomgeving. De gezondheidsbeleving, het oordeel van de burger over de eigen gezondheid, is een samenvattende gezondheidsmaat van allerlei gezondheidsaspecten die voor de persoon in kwestie relevant zijn. Deze subjectieve beleving dient, naast objectieve gezondheidseffecten, vertaald te worden naar beleid en uitvoering daarvan (Provinciale Raad Gezondheid, 2013).

Objectieve en subjectieve gezondheidseffecten van fysieke omgevingsfactoren

Blootstelling aan verschillende fysieke omgevingsfactoren veroorzaakt bijna 6% van de totale ziektelast (op basis van de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) selectie van ziekten) in Nederland. Blootstelling aan fijn stof (PM10) veroorzaakt verreweg de meeste ziektelast van alle milieufactoren, gevolgd door verkeersgeluid en twee belangrijke elementen van een ongezond binnenmilieu, namelijk tabaksrook in de omgeving en radon. Naast milieufactoren hebben ook de inrichting van de leefomgeving (inclusief de hoeveelheid en kwaliteit van het groen) en de klimaatverandering invloed op de gezondheid (RIVM, 2014). Hoewel de werkelijke objectieve gezondheidseffecten beperkt kunnen zijn, wil dit niet zeggen dat mensen dit ook zo ervaren. De ervaren effecten kunnen veel groter zijn, wat negatieve gevolgen kan hebben voor de gezondheid (Van Berlo, 2014). Wanneer iemand zijn of haar eigen gezondheid als slecht ervaart, is de kans op sterfte hoger. Er zijn maar weinig maten die zo goed sterfte kunnen voorspellen. Zelfs nadat rekening is gehouden met ander factoren die sterfte voorspellen, zoals leeftijd, objectieve gezondheidsmaten en andere belangrijke medische, leefstijl- en psychosociale factoren, blijft deze relatie tussen ervaren gezondheid en sterfte bestaan (Idler & Benyamini, 1997; De Salvo et al., 2006). De belangrijkste verklaring voor dit sterkte verband is dat ervaren gezondheid een meer omvattende maat van gezondheid is dan objectieve gezondheidsmaten. Het effect van milieuaspecten op gezondheidsbeleving wordt beïnvloed door factoren als attitudes, verwachtingen, (milieu)gevoeligheid, verwerkingsstrategieën en gevoel van controle. Daarnaast blijken enkele persoonlijke en contextuele factoren van belang, vooral bij geluid. Zo rapporteren vrouwen vaker geluidhinder dan mannen en rapporteren mensen van middelbare leeftijd significant meer geluidhinder dan jongeren en ouderen. Gezondheidsbeleving komt sterker naar voren bij een milieuaspect dat opgemerkt wordt door omwonenden. Zichtbaarheid en waarneembaarheid van blootstelling aan milieuaspecten lijken dus een rol te spelen bij de gezondheidsbeleving (PON, 2013).

Breng milieusituaties integraal in beeld

Overheden maken bij beleidsontwikkeling, milieutoetsing en handhaving met name gebruik van simulaties en modelmatige berekeningen, zoals van toekomstige verkeersstromen en geluidsbelasting. Het integraal in beeld brengen van de situaties en de impact ervan op gezondheid, kan helpen bij besluitvorming. Op die manier kijk je naar de samenhang tussen en de cumulatie van meerdere risicobronnen (zoals de N279 en andere omliggende wegen) en risicofactoren (zoals geluid, geur, trillingen en externe veiligheid).

Verkeer, geluidshinder en gezondheid

Vliegverkeer is de grootste bron van geluidshinder, gevolgd door wegverkeer, treinverkeer, rangeerterreinen en seizoensgebonden industrie. Naast blootstelling aan geluid blijken ook de niet-akoestische factoren (zoals vertrouwen in betrokken partijen, angst/bezorgdheid en houding tegenover de bron en toekomstverwachtingen) vrijwel net zulke belangrijke voorspellers te zijn van geluidshinder. Ook geluidsgevoeligheid is een belangrijke voorspeller voor de gezondheidsbeleving. Geluidshinder uit zich het vaakst in zelfgerapporteerde slaapverstoring (PON, 2013).

Onrust en angst bij burgers

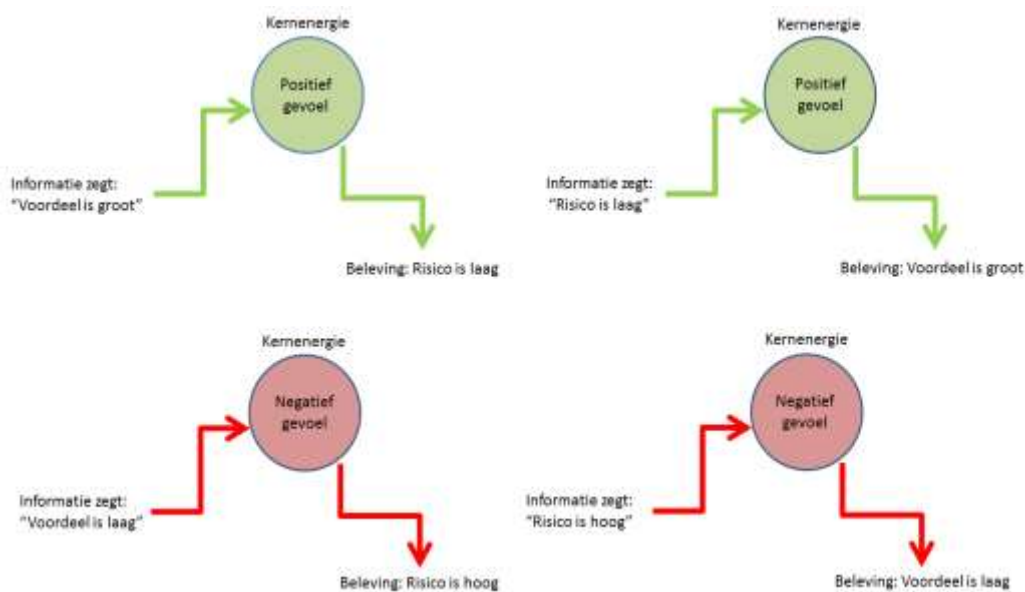
Er zijn veel factoren die verklaren waarom mensen ongerust of angstig zijn. In de richtlijn voor risicocommunicatie van de GGD is een goed onderbouwd en praktisch hanteerbaar model gepresenteerd (Landelijk Centrum Medische Milieukunde, 2006). Hierin worden de volgende indicatoren voor risicoperceptie onder burgers genoemd: 1) ernst van het effect, 2) vrijwilligheid, 3) beheersbaarheid, 4) voordelen, 5) zichtbaarheid/bekendheid, 6) vertrouwen organisaties, 6) openheid en 7) de kans op een catastrofe. In de factsheet risicocommunicatie van de Provinciale Raad Gezondheid (2014) is dit model aangepast zodat het een duidelijk beeld geeft hoe deze indicatoren kunnen zorgen voor een bepaald gevoel; een positieve of negatieve beleving van burgers (figuur 1).

Figuur 1: Aangepast model Risicocommunicatie: wanneer worden mensen (niet) ongerust? (LCM, 2006. Aanpassing Provinciale Raad Gezondheid, 2014)

De relatie tussen risicoperceptie en voordeelperceptie

Studies over risicoperceptie impliceren dat mensen een risico niet alleen beoordelen op hoe ze erover denken, maar ook hoe ze zich erbij voelen. Als de gevoelens ten opzichte van een activiteit goed zijn, dan is men geneigd om de risico's laag in de schatten en de voordelen hoog; als de gevoelens ongunstig zijn dan gebeurt het tegenovergestelde. Dit proces wordt 'affect heuristic' genoemd (Van Berlo, 2014). In 2000 werd dit bevestigd door middel van een experiment ten aanzien van kernenergie, uitgevoerd door Finucane et al. (Finucane, 2000). De resultaten van het onderzoek zijn weergegeven in figuur 2.

Figuur 2: Model dat laat zien hoe informatie over voordeel of risico zorgt voor een positieve of negatieve affectie tegenover kernenergie. Dit leidt tot conclusies die samenhang vertonen met de gegeven informatie (Finucane, 2000).

Bij verkeerssituaties geldt hetzelfde. Omwonenden die op enige wijze voordeel ondervinden of positief staan tegenover de beoogde nieuwe verkeerssituatie ervaren geen hinder. Andersom hebben mensen moeite lasten te accepteren die voor anderen baten opleveren.

Literatuur:

Berlo, van, I. (2014). *Nieuwe energiewinning. Een onderzoek naar de gezondheidsaspecten van schaliegas en windenergie in Noord-Brabant*. 's-Hertogenbosch: Provinciale Raad Gezondheid.

De Salvo, K.B., Bloser, N., Reynolds, K., He, J., Muntner, P. (2006). *Mortality prediction with a single general self-rated health question. A meta-analysis*. J Gen Intern Med. 21 (3): 267-75.

Finucane, M. L., Alhakami, A., Slovic, P., & Johnson, S. M. (2000). *The affect heuristic in judgments of risks and benefits*. Journal of behavioral decision making, 13(1), 1-17.

Idler, E.L. & Benyamini, Y. (1997). *Self-Rated Health and Mortality: A review of Twenty-Seven Community Studies*. Journal of Health and Social Behavior. 38 (1): p. 21-37.

Landelijk Centrum Medische Milieukunde (2006). *GGD-Richtlijn risicocommunicatie. Risk taking is a joy of life*.

PON (2013). *Gezondheidseffecten van beleving van milieuaspecten. Literatuurverkenning*. Tilburg: PON.

Provinciale Raad Gezondheid (2013). *'Ach, het zijn allemaal emoties'. Gezondheidsbeleving in milieubeleid*. 's-Hertogenbosch: Provinciale Raad Gezondheid.

Provinciale Raad Gezondheid (2014). *Factsheet risicocommunicatie. Voor bestuurders die in gesprek gaan met burgers die zorgen hebben over de effecten van veehouderij op hun gezondheid*. 's-Hertogenbosch: Provinciale Raad Gezondheid.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2014). *Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) 2014. Een gezonder Nederland*. Bilthoven: RIVM. Opgehaald van: http://www.eengezondereNederland.nl/Heden_en_verleden/Determinanten/Fysieke_omgeving.